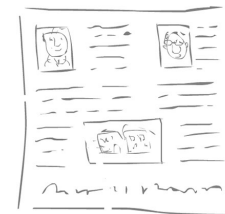

WITAJ

Cieszę się, że Cię widzę.
Opowiem Ci o wydarzeniach, które
miały miejsce na Górnym Śląsku
w latach 1919-1921.

Szukaj takich tabliczek
w każdej sali

POWST

ŚWIĘTOCHŁOWICE 1919

PODRÓŻ

27 maja 1894 r. ruszył pierwszy tramwaj (parowy!) w Górnośląskim Okręgu Przemysłowym

Tramwaje kursowały w wielu miastach Górnego Śląska, m.in. w Świętochłowicach

Fliger – samolot

Pierwszą linią kolejową na Śląsku była linia Wrocław Opawa zbudowana w latach 1840-1842

Cuk, cug – pociąg

Koło – rower

Bana, banka – tramwaj

Rajza – podróż

Na pewno wiesz, że sto lat temu podróżowano inaczej niż dziś. Owszem, istniały już samoloty i samochody, jednak ich użycie nie było powszechne. Bardziej popularne były tramwaje, pociągi i kolej wąskotorowa. A gdybyś żył w tamtych czasach, pewnie marzyłbyś o własnym rowerze.

ŚWIĘTOCHŁOWICE 1919

ŻYCIE CODZIENNE I UBIÓR

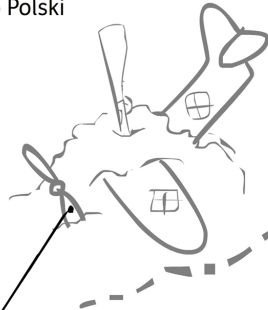
PRZED POWSTANIAM

Reichstag
to niemiecki
parlament

BERLIN

25.10.1918 Wojciech
Korfanty w Reichstagu
wzywa do przyłączenia
Górnego Śląska do Polski

I wojna światowa
toczyła się w latach
1914–18, Niemcy
ją przegrali

N I E M C Y

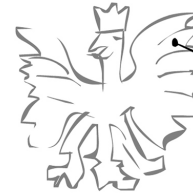
G Ó R N Y
Ś Ł A Ś K

OPOLE

Górny Śląsk
był częścią Prus
od 1742 r.

Po niemiecku mówili
mieszkańcy miast
i zachodniej części
regionu

W 1918 r. powstało
państwo polskie
(II Rzeczpospolita)

P O L S K A

Językiem polskim
posługiwali się mieszkańcy
wschodniej części Górnego
Śląska i wsi

KATOWICE

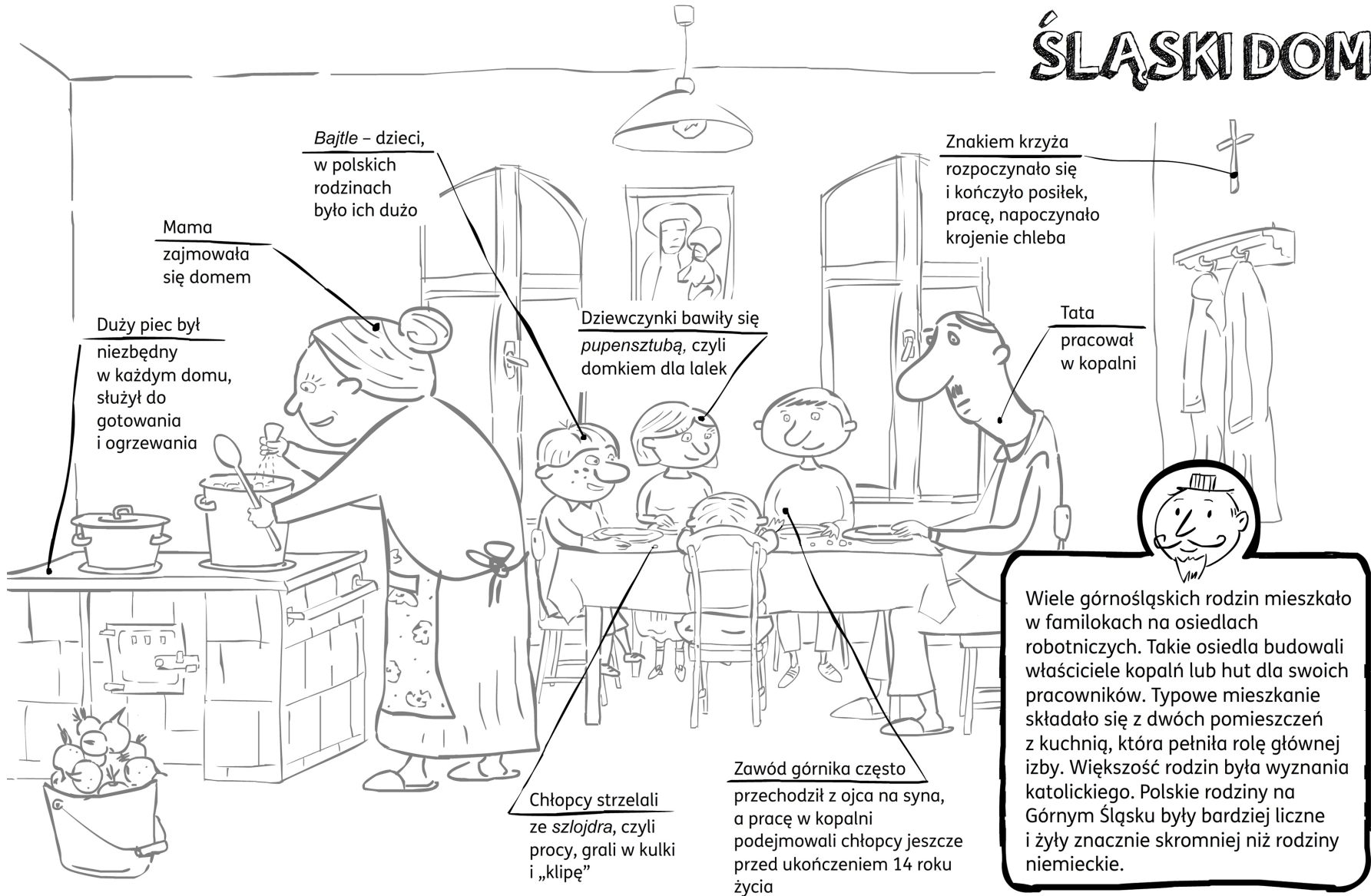
RYBNIK

Przez długi czas Górny Śląsk był częścią państwa niemieckiego. Jednak mieszkało tu wiele osób mówiących po polsku – według spisu z 1910 r. aż 57% mieszkańców regionu mówiło tym językiem. Po przegranej I wojnie światowej państwo niemieckie było osłabione, a w 1918 r. powstało niepodległe państwo polskie. Właśnie w tym czasie Wojciech Korfanty wezwał do przyłączenia Górnego Śląska do Rzeczypospolitej.

C Z E C H O S Ł O W A C J A

ŚLĄSKI DOM

Bajtle – dzieci,
w polskich
rodzinach
było ich dużo

Mama
zajmowała
się domem

Duży piec był
niezbędny
w każdym domu,
służył do
gotowania
i ogrzewania

Dziewczynki bawiły się
pupensztubą, czyli
domkiem dla lalek

Znakiem krzyża
rozpocznano się
i kończyło posiłek,
pracę, napocznano
krojenie chleba

Tata
pracował
w kopalni

Chłopcy strzelali
ze szlajdra, czyli
procy, grali w kulki
i „klipę”

Zawód górnik często
przechodził z ojca na syna,
a pracę w kopalni
podejmowali chłopcy jeszcze
przed ukończeniem 14 roku
życia

Wiele górnośląskich rodzin mieszkało w familokach na osiedlach robotniczych. Takie osiedla budowali właściciele kopalń lub hut dla swoich pracowników. Typowe mieszkanie składało się z dwóch pomieszczeń z kuchnią, która pełniła rolę głównej izby. Większość rodzin była wyznania katolickiego. Polskie rodziny na Górnym Śląsku były bardziej liczne i żyły znacznie skromniej niż rodziny niemieckie.

1. POWSTANIE ŚLĄSKIE

Pierwsze powstanie
śląskie trwało
8 dni – od 17 do 24
sierpnia 1919 r.

Aby uniknąć kar za udział
w walkach, aż 22 tysiące
powstańców wraz
z rodzinami musiało
uciekać do Polski

Uciekinierzy mieszkali
w tymczasowych obozach
aż do października 1919 r.

Walki zakończyły się
przegraną powstańców
z powodu zdecydowanej
przewagi sił niemieckich

W 1919 r. na Górnym Śląsku, jak
w całych Niemczech, panował
powojenny kryzys. Ludziom żyło się
bardzo ciężko, wiele osób było bez
pracy, wybuchały strajki. Taka
sytuacja sprzyjała bojowym
nastrojom i doprowadziła do
wybuchu powstania.
17 sierpnia 1919 r. Maksymilian Iksal
rozpoczął I powstanie śląskie. Zrobił
to wbrew woli swoich przełożonych
z Polskiej Organizacji Wojskowej
Górnego Śląska, którzy wiedzieli,
że nie ma szans na wygraną. Okazało
się, że mieli całkowitą rację.
Po 8 dniach walk powstanie
zakończyło się klęską.

W OCZEKIWANIU NA PLEBISCYT

Bojówki niemieckie niszczyły
siedziby Polskiego Komisariatu
Plebiscytowego i polskich gazet

Przygotowania do plebiscytu
były bardzo burzliwe,
dochodziło do przemocy,
zabity został polski lekarz
Andrzej Mielęcki

Traktat wersalski
to układ pokojowy, który
zakończył I wojnę światową
(podpisany 28 czerwca 1919 r.)

Pilnujące porządku
wojska alianckie
musiały interweniować,
gdy dochodziło do
konfliktów między
zwolennikami Niemiec
i Polski

W traktacie wersalskim
zapisano, że na Górnym
Śląsku odbędzie się
plebiscyt, czyli że to jego
mieszkańcy zdecydują,
w jakim państwie będą
mieszkać

W 1920 r. mieszkańcy Górnego Śląska
czekali na plebiscyt, w którym mieli
zdecydować, czy Górny Śląsk zostanie
niemiecki, czy będzie przyłączony do Polski.
Obie strony szykowały się również do walki
zbrojnej. Polacy wzmacniali Polską
Organizację Wojskową Górnego Śląska
(POW GŚł.), Niemcy – Organizację Bojową
Górnego Śląska (KOOS). W tym czasie
szczególnie złą sławę wśród Polaków
zyskała niemiecka policja zwana „sicherką”.

2. POWSTANIE ŚLĄSKIE

Alianci przybyli na
Górny Śląsk, by
pilnować porządku
przed plebiscytem

Aliantami nazwano państwa,
które wygrały I wojnę światową,
m.in. Wielką Brytanię, Francję
i Włochy

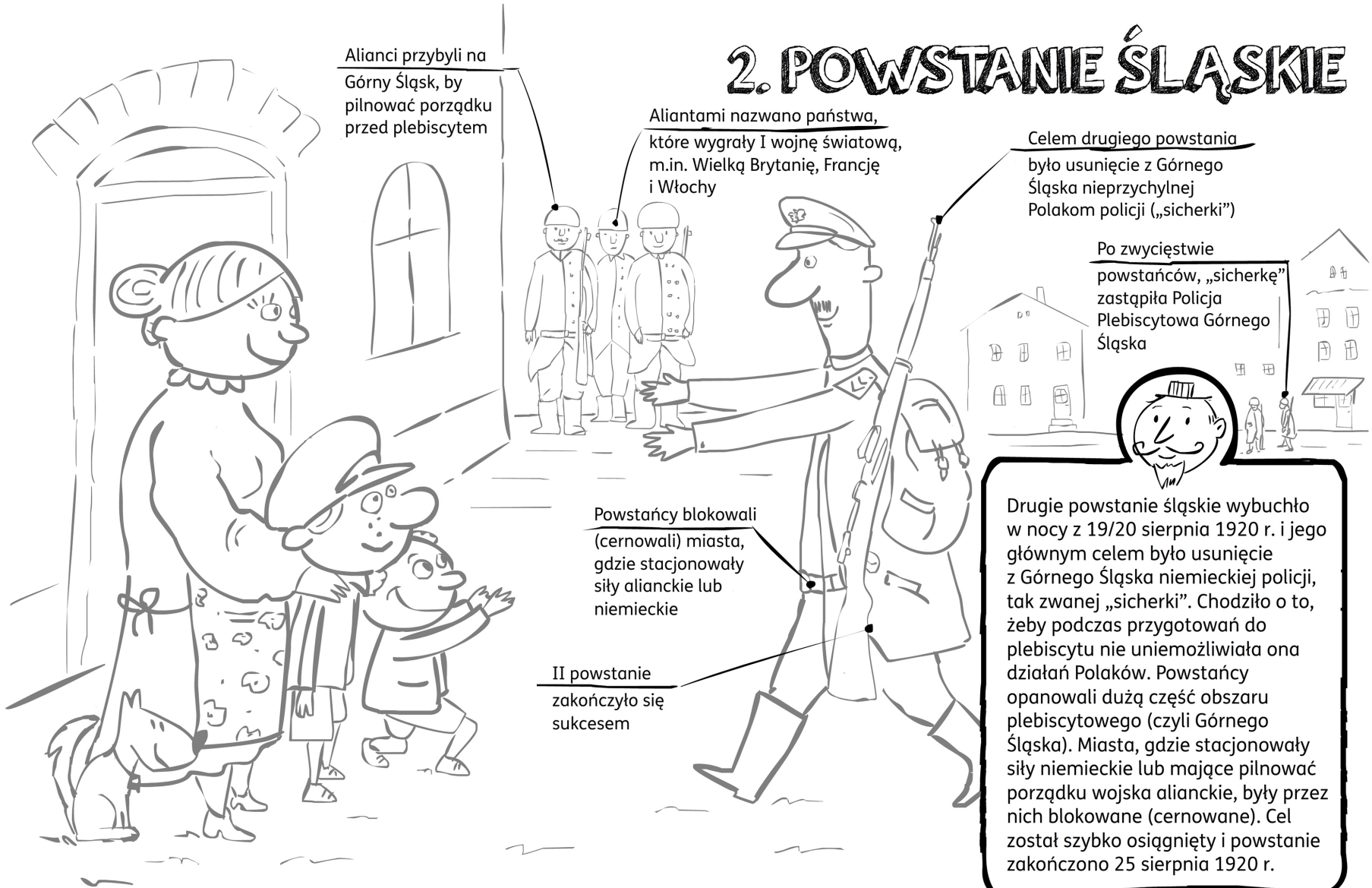
Celem drugiego powstania
było usunięcie z Górnego
Śląska nieprzychylniej
Polakom policji („sicherki”)

Po zwycięstwie
powstańców, „sicherkę”
zastąpiła Policja
Plebiscytowa Górnego
Śląska

Powstańcy blokowali
(cernowali) miasta,
gdzie stacjonowały
siły alianckie lub
niemieckie

II powstanie
zakończyło się
sukcesem

Drugie powstanie śląskie wybuchło w nocy z 19/20 sierpnia 1920 r. i jego głównym celem było usunięcie z Górnego Śląska niemieckiej policji, tak zwanej „sicherki”. Chodziło o to, żeby podczas przygotowań do plebiscytu nie uniemożliwiła ona działań Polaków. Powstańcy opanowali dużą część obszaru plebiscytowego (czyli Górnego Śląska). Miasta, gdzie stacjonowały siły niemieckie lub mające pilnować porządku wojska alianckie, były przez nich blokowane (cernowane). Cel został szybko osiągnięty i powstanie zakończono 25 sierpnia 1920 r.

KAMPAANIA PLEBISCYTOWA

Plakaty zachęcały do głosowania za Polską lub Niemcami

Oberschlesier!

„Glück auf“ zur Fahrt in die Heimat!

NUR EIN DEUTSCHES
OBERSCHLESISCHES
KOHLEARBEITERSBROT

Kampania nie była wcale miła: Niemców przedstawiano jako karaluchy, a Polaków jako wszy

Polski Komisariat Plebiscytowy z Wojciechem Korfantym na czele starał się doprowadzić do wygranej Polaków

NIE DAMY
ŚLĄSKA!

MATKO
PAMIĘTAJ OMNIE

Obie strony często używały podobnych argumentów, mówiących głównie o religii i gospodarce

Od podpisania traktatu wersalskiego (czyli od 28 czerwca 1919 r.) wiadomo było, że na Górnym Śląsku odbędzie się plebiscyt. Jego wynik miał zdecydować, czy obszar ten będzie nadal należał do Niemiec, czy zostanie przyłączony do Polski. Było to bardzo ważne wydarzenie. O plebiscycie pisano w gazetach, dyskutowano na wiecach, rozmawiano na ulicy i w domach. Do głosowania za Polską lub za Niemcami zachęcały plakaty, ulotki, naklejki, znaczki, piosenki, wiersze, przedstawienia teatralne i kabaretowe a nawet etykiety na butelkach alkoholu.

SZKOŁA

Bardzo ważny był ruch na świeżym powietrzu i gimnastyka

Nauka śpiewu była obowiązkowa

W jednej klasie mogło uczyć się nawet 60 dzieci

Dzieci uczyły się: religii, niemieckiego, pisania, rachunków, historii, geografii, biologii i rysunku

Rok szkolny zaczynał się w kwietniu

Nauczyciel mówił po niemiecku i uczniowie musieli mówić tak samo

Za używanie polskiego groziły surowe kary

Naukę w szkole rozpoczynało się w wieku 6 lat

Z przedmiotów dodatkowych można było wybrać rzemiosło lub pracę w ogrodzie

Górnośląskie szkoły z początku XX w. różniły się od obecnych. Wszystkie lekcje prowadzone były po niemiecku, a uczniowie musieli mówić i pisać w tym języku. Nauka i używanie języka polskiego było zakazane. Obowiązkowy czas nauki był krótszy i trwał 8 lat.

Z przedmiotów dodatkowych
można było wybrać rzemiosło
lub pracę w ogrodzie

Górnośląskie szkoły z początku XX w. różniły się od obecnych. Wszystkie lekcje prowadzone były po niemiecku, a uczniowie musieli mówić i pisać w tym języku. Nauka i używanie języka polskiego było zakazane. Obowiązkowy czas nauki był krótszy i trwał 8 lat.

PLEBISCYT

Za Niemcami
głosowali
mieszkańcy miast
i zachodniej części
Górnego Śląska

Za Polską głosowali
mieszkańcy wsi oraz
mieszkający we
wschodniej części
Górnego Śląska

Plebiscyt to głosowanie,
w którym mieszkańcy
danego obszaru
decydują, w jakim
państwie będą mieszkać

Wyniki plebiscytu:

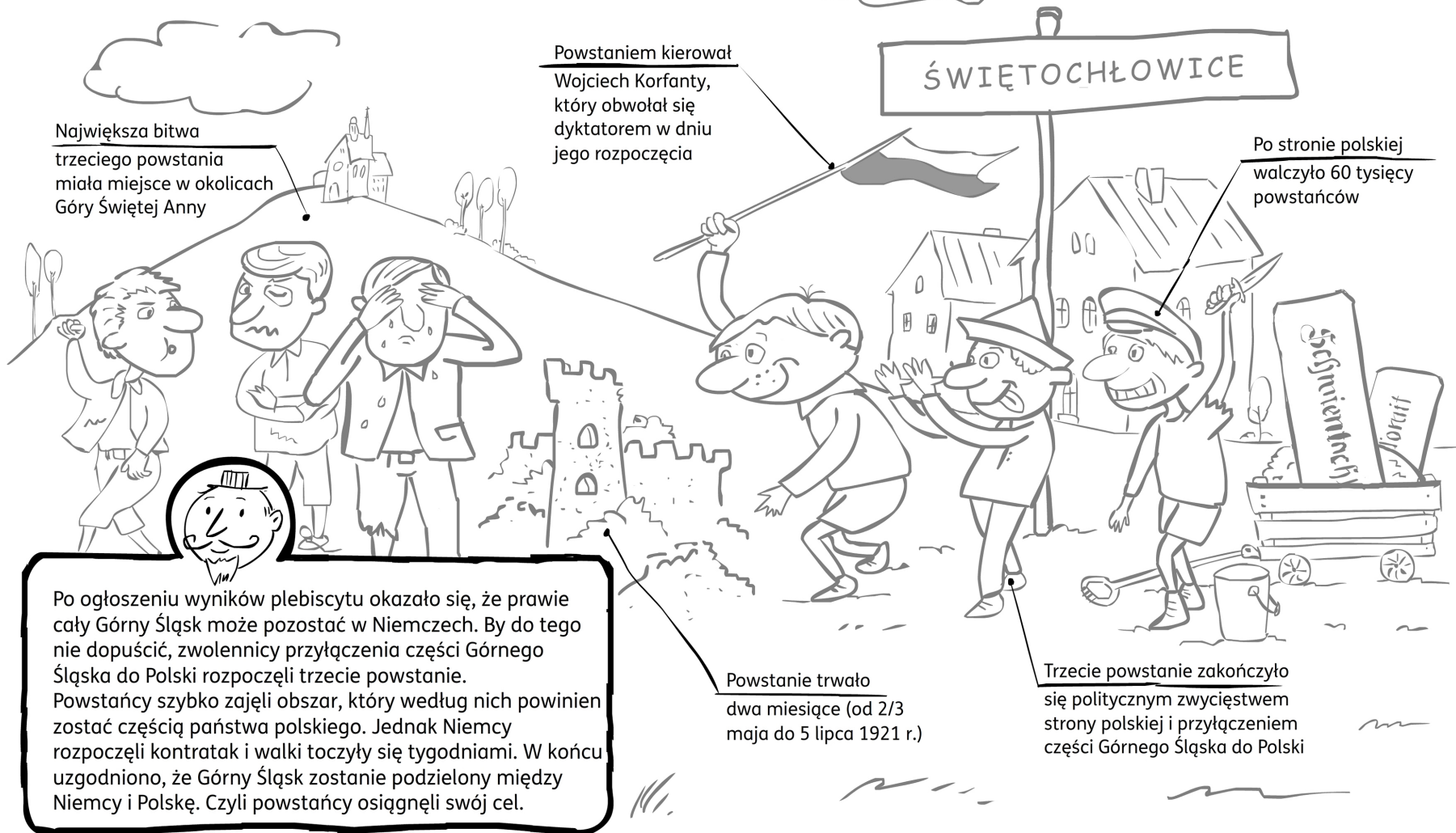
za Niemcami 59,4%,
za Polską 40,3%

W plebiscycie głosowało
1 190 637 osób

Plebiscyt odbył się 20 marca 1921 r. Żeby zagłosować trzeba było mieć przynajmniej 20 lat, urodzić się na Górnym Śląsku lub mieszkać na nim od 17 lat. Takich osób było ponad milion (dokładnie 1 221 274) i większość z nich wzięła udział w głosowaniu.

Plebiscyt wygrali Niemcy. 59,4% osób głosowało za pozostaniem Górnego Śląska w państwie niemieckim. Jednak w rzeczywistości nie było to takie proste, gdyż były regiony, gdzie niemal wszyscy głosowali za Polską. A 40,3% – czyli prawie połowa głosujących – była niezadowolona.

3. POWSTANIE ŚLĄSKIE

KTO BYŁ KIM

Mjr Jan Ludyga-Laskowski -
pomagał „Nowinie-Doliwie”
w działaniach wojskowych

KATOLIK

Wojciech Korfanty -
dyktator III
powstania śląskiego,
czyli główny szef
strony polskiej

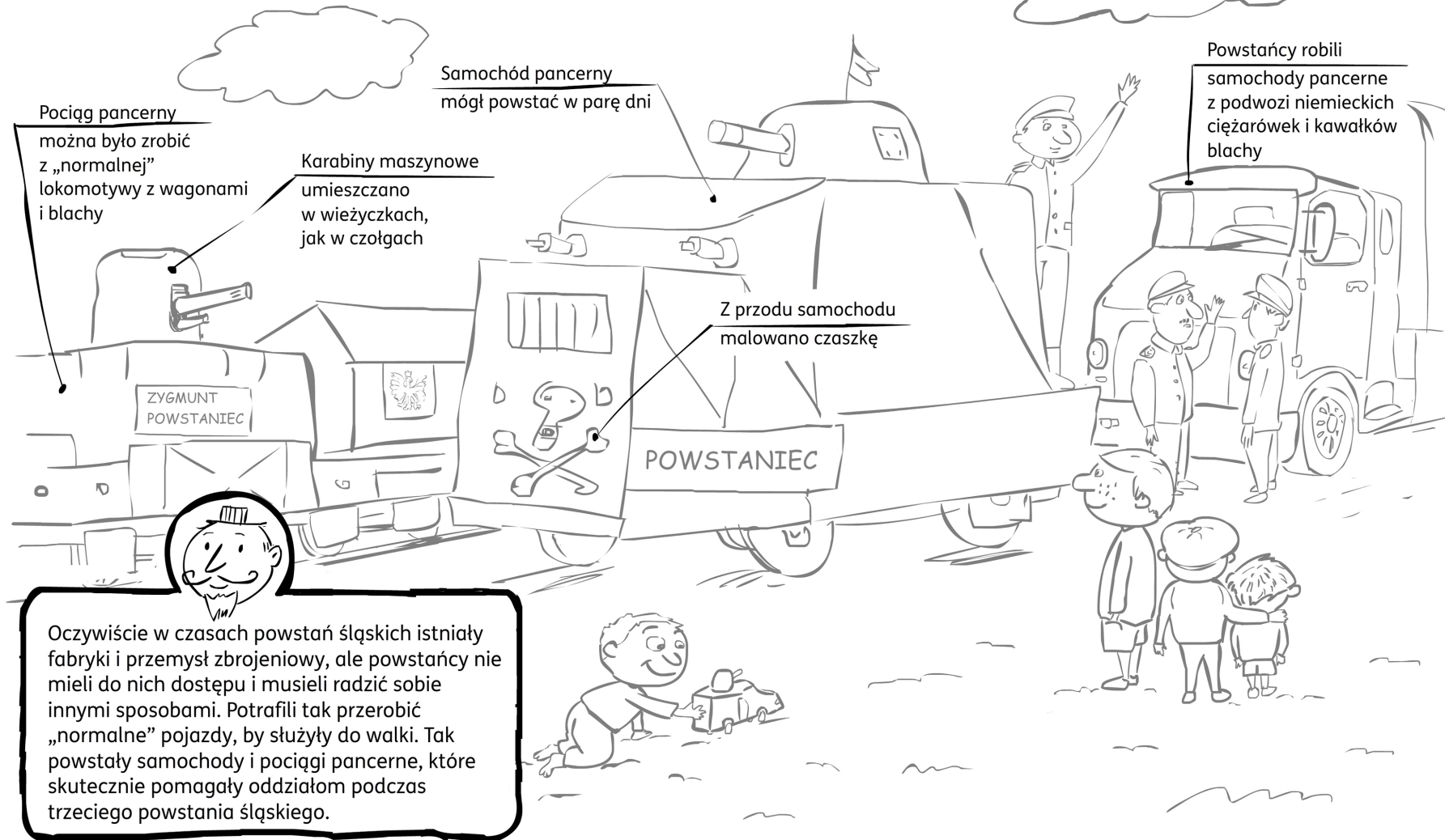
Gen. Karl Höfer -
dowodził działaniami
niemieckimi

Płk Maciej Mielżyński
„Nowina-Doliwa” -
kierował wojskami
powstańczymi

Por. Tadeusz Puszczyński
„Wawelberg” - rozpoczął
III powstanie, wysadzając
9 mostów łączących
Górny Śląsk z Niemcami

Na czele trzeciego powstania śląskiego stał Wojciech Korfanty. Kierował on polskimi przygotowaniem do plebiscytu, jednak po ogłoszeniu niekorzystnego dla strony polskiej wyniku, podjął decyzję o rozpoczęciu powstania. Jego przeciwnikiem był gen. Karl Höfer, który stał na czele walczącego z powstańcami Selbstschutzu. W powstaniu walczyło aż 100 tysięcy osób, z czego ponad połowa po stronie polskiej.

JAK ZROBIĆ POJAZD PANCERNY

CZYM WALCZYLI POWSTAŃCY

Podczas trzeciego

powstania dużo amunicji
zmarnowano, strzelając
na wiat z okazji
podpisania rozejmu, który
nie doszedł do skutku

Broń powstańców
często była
przestarzała
i potrafiła zawieść
na polu walki

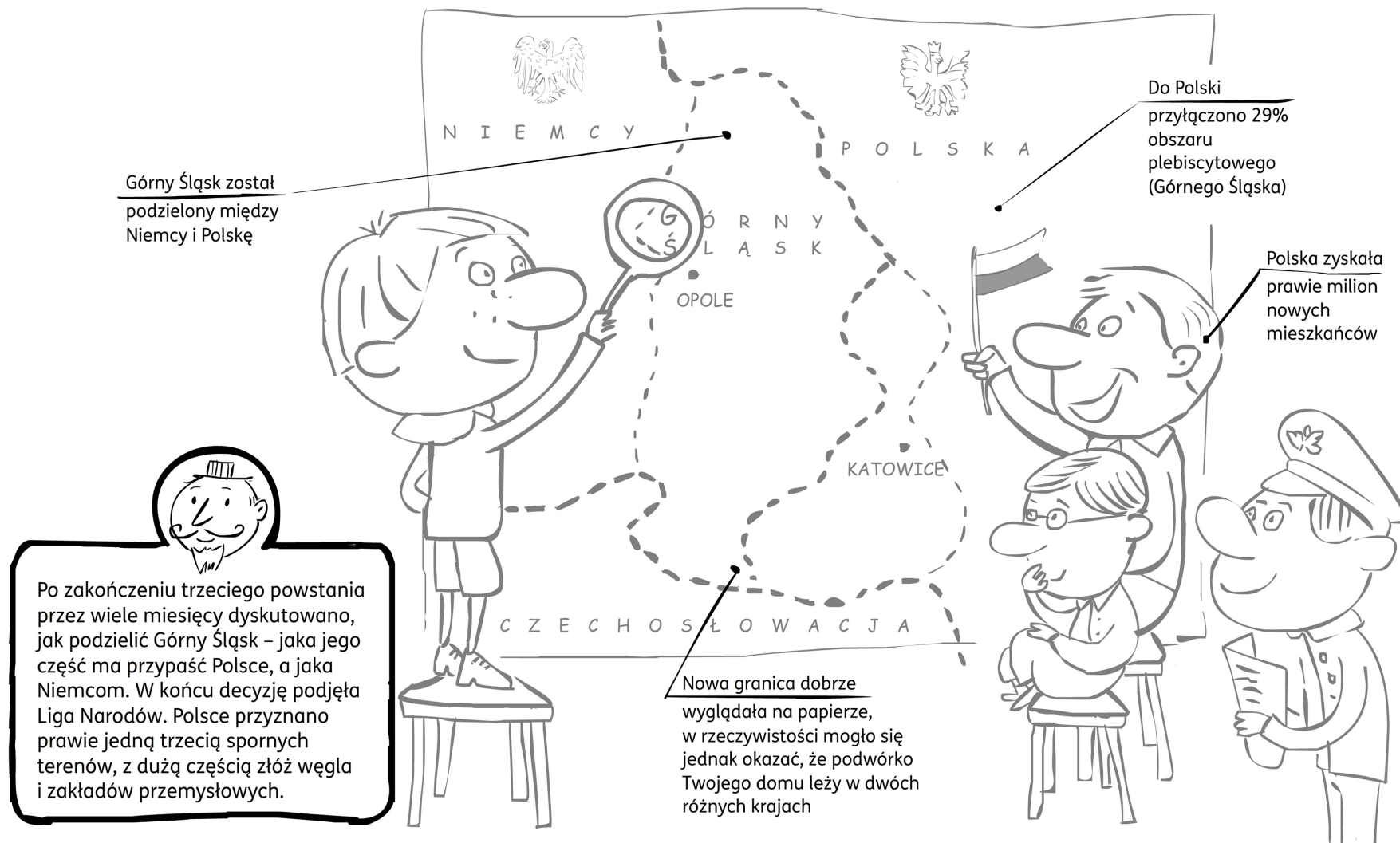
Najbardziej popularnymi
karabinami były:
Mauser (wzór z 1898 r.)
i Mannlicher (też z 1898 r.)

Powstańcom brakowało broni. Nie należeli
do żadnego regularnego wojska – polskiego
czy niemieckiego, nikt więc nie zapewniał
im karabinów, pistoletów, dział, czołgów czy
nawet mundurów i butów. Musieli radzić
sobie sami. Już w 1919 r. kupowali pistolety,
granaty i karabiny od żołnierzy niemieckich.
Przejmowali też transporty z bronią
i amunicją dla wojska niemieckiego. Przed
trzecim powstaniem otrzymali broń z Polski,
zdobywali ją też w trakcie walk.

Powstańcom
doskwierał brak
broni i amunicji

CO Z TEGO WYNIKŁO

POŻEGNANIE

